

Profesor A. Dounda

Ryji tato slova do hliněných tabulek před svou jeskyní. Vždycky mě zajímalo, jak to Babylóňané dělali, ale netušil jsem, že se o to budu jednou pokoušet sám. Asi měli lepší hlinu, anebo pro to bylo klínové písmo vhodnější.

Ta moje se rozpadá nebo drobí, ale je mi to milejší než škrábat vápencem do břidlice, protože už od dětství nesnáším skřípání. Nebudu už nikdy o žádné starověké technice říkat, že je primitivní. Než profesor odešel, díval se, jak se namáhám, abych vykřesal oheň, a když jsem postupně zlomil otvírák na konzervy, náš poslední pilník, kapesní nůž i nůžky, poznamenal, že když se docent Tompkins z Britského muzea před čtyřiceti lety pokoušel vyštípnout z pazourku docela obyčejnou škrabku, podobnou těm z doby kamenné, vymkl si přitom zápěstí a rozbil brýle, ale škrabku nevyšťípl. Dodal ještě něco o urážlivé povýšenosti, s jakou se díváme na své jeskynní předky. Měl pravdu. Mé nové sídlo je ubohé, matrace už shnila, ale z dělostřeleckého bunkru, ve kterém se nám tak dobře bydlelo, nás vyhnala ta marodivá stará gorila, kterou čerti přinesli z džungle. Profesor tvrdil, že prý nás gorila nevyhnala. Pravda, nebyla agresivní, ale nebylo mi příjemné dělit se s ní o příbytek i tak dost těsný. Nejvíce mě rozčilovalo, když si hrála s granáty. Možná že bych se ji byl pokusil vyhnat, bála se totiž červených plechovek od račí polévky, kterých tam tolik zůstalo, ale jednak se nebála moc, jednak prohlásil Maramotu, který se dnes už k šamanství otevřeně přiznává, že v té opici poznává duši svého nebožtíka strýce, a naléhal, abychom ji nechali na pokoji. A tak jsem mu to slíbil. Profesor nato poznamenal ironicky jako vždycky, že se chovám zdrženlivě nikoli s ohledem na Maramotuova strýčka, ale protože i nemocná gorila je gorila. Nemohu se smířit se ztrátou toho bunkru, který patřil kdysi k hraničnímu opevnění mezi Gurunduwalu a Lamblí, ale teď – teď se vojáci rozutekli a nás vyhodila opice. Pořád bezděčně natahuji uši. To hraní s granáty nemůže přece dobře dopadnout, ale jako vždycky je slyšet jen hekání přežraných uruwotu a toho paviána s kruhy pod očima. Maramotu říká, že prý to není obyčejný pavián, ale už musím s těmi hloupostmi přestat, nebo se jaktěživ nedostanu k věci.

Slušná kronika by měla mít datum. Vím, že konec světa nastal těsně po období dešťů, od něhož uplynulo několik týdnů, ale nevím přesně, kolik dní to bylo, protože gorila mi sebrala kalendář, do kterého jsem si račí polévkou zapisoval nejdůležitější události od té doby, co mi došly propisovačky.

Profesor tvrdil, že to nebyl žádný konec světa, nýbrž jen jedné civilizace. I v tom mu musím dát za pravdu, protože nelze rozměry takové události měřit osobním nepohodlím. Nic hrozného se nestalo, říkával profesor a vybízel Maramotua a mě k pěveckým vystoupením, ale když mu došel dýmkový tabák, ztratil dobrou náladu a po vyzkoušení kokosových vláken se vypravil pro nový tabák, i když mu muselo být jasné, co dnes taková výprava znamená. Nevím, zda ho ještě někdy spatřím. Tím spíše bych měl pro potomky, kteří novu vybudují civilizace, zvětšit obraz tohoto velkého muže. Náhoda chtěla, že jsem v životě mohl pozorovat nejvýznačnější osobnosti epochy, a kdo může vědět, zda nebude Dounda uznán za nejpřednější z nich. Ale nejprve musím vysvětlit, kde jsem se vlastně vzal v africké buši, který je teď zemí nikoho.

Mé úspěchy na poli kosmonautiky mi přinesly určitou slávu, a tak se na ně obracely všemožné organizace, instituce i soukromé osoby s různými pozvánímí a nabídkami, přičemž mě titulovaly profesorem, akademikem nebo nejméně doktorem věd. Bylo mi to trapné, protože žádný akademický titul nemám a rozhodně se odmítám chlubit cizím peřím. Profesor

Tarantoga mi pořád říkal, že veřejnost nesnáší prázdnotu zející před mým jménem, a proto se za mými zády obrátil na své známé na nejvyšších místech. A tak jsem se ze dne na den stal generálním zmocněncem Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) pro Afriku. Tuto funkci s titulem odborného poradce jsem přijal, protože měla být výhradně čestná. Až tu se najednou ukázalo, že FAO postavila v Lamblii, v té republice, která z paleolitu přeskočila rovnou do monolitu, továrnu na kokosové konzervy a že já jakožto zmocněnec této organizace musím v té továrně slavnostně zahájit provoz. Co čert nechtěl, inženýr doktor Armand de Beurree, který mě doprovázel jako zástupce UNESCO, ztratil na koktajlu na francouzském velvyslanectví brýle, a v domnění, že jde o stavěcího psa, pokusil se pohladit šakala, který se mu nějak připlétl do cesty. Šakalí kousnutí je prý velmi nebezpečné, protože ta zvířata mají na zubech mrtvolný jed. Dobrák Francouz tomu nevěnoval dostatečnou pozornost a do tří dnů bylo po něm.

Po kuloárech lamblijského parlamentu kolovala pověst, že prý měl ten šakal v sobě zlého ducha, kterého do něho vsadil jistý šaman. Kandidaturu onoho šamana na ministra náboženských vyznání a veřejné osvěty prý zmařila demarše francouzského velvyslanectví. Velvyslanectví tuto zvěst nedementovalo. Vznikla tak dost choulostivá situace, a v diplomacii nezkušení státníci Lamblie, místo aby zařídili tichou přepravu mrtvolky, využili té báječné příležitosti k tomu, aby se blýskli na mezinárodním fóru. Ministr války generál Mahabutu uspořádal smuteční koktajl, kde se – jako na každém koktajlu – mluvilo o všem a o ničem se sklenkou v ruce, a ani sám nevím, kdy jsem na otázku šéfa odboru pro styk s Evropou plukovníka Bamatahu odpověděl, že nebožtíky, kteří zaujímali významné postavení, pochováváme někdy u nás v rakvi zaletované. Jaktěživo by mi nenapadlo, že by ta otázka mohla mít něco společného se zemřelým Francouzem, a Lamblijcům zas nepřipadalo scestné použít továrního vybavení pro pohřeb co nejmodernější. Jelikož však kombinát vyráběl plechovky jen litrové, odeslali nebožtíka letadlem Air France v bedně potištěné reklamami na kokosy. Kámen úrazu spočíval v tom, že bedna obsahovala devadesát šest plechovek.

Potom mi nasazovali psí hlavu za to, že jsem to nepředpokládal. Ale jak jsem mohl, když bedna byla zatlučená a zahalená třibarevnou vlajkou? Všichni mi však měli za zlé, že jsem lamblijským činitelům nepředložil vysvětlující memorandum, že se porcování nebožtíků do plechovek považuje za vysoce nevhodné. Generál Mahabutu mi poslal do hotelu liánu, s níž jsem si nevěděl co počít, a teprve od profesora Doundy jsem se dověděl, že to mělo znamenat, že by mě rád viděl na oprátce. Tahleta zpráva však přišla jako hořčice po obědě, protože mezitím nastoupila popravčí četa, kterou jsem z neznalosti jazyka považoval za čestnou rotu. Nebýt Doundy, určitě bych už dnes tuhle tu ani jinou historiku nepopisoval. V Evropě mě před ním varovali jako před drzým podvodníkem, který zneužil lehkověrnosti a naivity mladého státu, aby si tam zařídil teplé místočko – pozvedl totiž bezostyšně šamanské kousky na teoretický obor, který přednášel na univerzitě. Uvěřil jsem oněm informátorům a měl profesora za hochštaplera a darebáka, a proto jsem se od něho na oficiálních recepcích držel co nejdál, ačkoli mi byl už tenkrát sympatický. Francouzský generální konzul, k jehož rezidenci jsem to měl nejbliž (od britského velvyslanectví mě dělila řeka plná krokodýlů), mi odmítl azyl, přestože jsem z Hiltonu utekl jen v pyžamu. Odvolával se na státní důvody, konkrétně na to, že prý jsem ohrozil francouzské zájmy. Během našeho rozhovoru zalétaly do místnosti zvuky palby, protože četa už cvičila na prostranství za hotelem, a tak jsem uvažoval, co se mi víc vyplatí, zda jít rovnou na popravu, anebo plavat mezi krokodýly. Už jsem stál na břehu řeky, když vtom se z rákosí vynořila profesorova kánoe, naložená zavazadly. Teprve když už jsem seděl na kufrech, vtiskl mi do ruky pádlo a vysvětlil mi, že mu zrovna vypršela smlouva s kulaharskou univerzitou, a tak pluje do sousedního Gurunduwaju, kam byl pozván jako řádný profesor svarnetiky. Taková změna univerzity byla sice dost podivná, ale teď nebyla vhodná chvíle na podobné úvahy.

I kdyby Dounda jenom potřeboval veslaře, je fakt, že mi zachránil život. Pluli jsme čtyři dny, a proto není divu, že jsme se sblížili. Byl jsem celý opuchlý od moskytů, kteří na Doundu nesedali, protože byl natředený repelentem, ale mně říkal, že už ho v plechovce zbylo málo. Vzhledem k zvláštnosti situace jsem mu ani tohleto neměl za zlé. Mé knihy znal, neměl jsem mu celkem co vyprávět, zato jsem poznal jeho život. Není to Slovan navzdory tomu, že se jmenuje Dounda. Křestní jméno Affidavid používá už šest let. Když tehdy opouštěl Turecko podepsal affidavit, který úřady vyžadovaly, ale v dotazníku vepsal to slovo do chybné rubriky, takže dostal cestovní pas, šeky, očkovací vysvědčení, voucherovou legitimaci a pojištění na jméno Affidavid Dounda. Řekl si, že nemá smysl věc reklamovat, protože je přece úplně jedno, jak se kdo jmenuje.

Profesor Dounda se narodil díky sérii omylů. Jeho otcem byla mesticka z indiánského kmene Navaho, matky měl dvě a půl, bílou Rusku, rudou černošku a Miss Aileen Seaburyovou, kvakerku, která ho porodila po sedmi dnech těhotenství za dramatických okolností – v potápějící se ponorce.

Žena, která byla Doundovým otcem, byla odsouzena na doživotí za to, že vyhodila do povětří doupě únosců a současně způsobila katastrofu letadla Panamerican Airlines. Chtěla prý do štábu únosců vhodit petardu s rozveselujícím plynem, což bylo míněno jako výstraha. Za tím účelem přiletěla do Bolívie ze Států. Během celní kontroly na letišti si spletla necesér s kuffíkem vedle stojícího Japonce – a únosci následkem toho vyletěli do vzduchu, protože Japonec měl v onom příručním zavazadle skutečnou pumu, určenou pro někoho jiného. Letadlo, kterým odletěl japonský kuffík díky tomu podivnému omylu, zaviněnému stávkou letištního personálu, se roztránilo hned po startu. Pilot zřejmě samým smíchem ztratil vládu nad řízením, a jak známo, v tryskáčích se větrat nedá. Chudáka ženskou odsoudili, a tak se zdálo, že se musí rozloučit s nadějí na potomstvo. Leč – žijeme ve století vědy.

Zrovna tenkrát zkoumal profesor Harley Pombornack dědičnost vězňů na území Bolívie. Bral od vězňů tělesné buňky docela jednoduchým způsobem: každý vězeň musel olíznout podložní sklíčko, neboť to úplně stačí, aby na něm zůstalo pár buněk ze sliznice. Jiný Američan, doktor Juggernaut, v téže laboratoři uměle oplodňoval lidská vajíčka. Následkem toho bylo buňkou z jazyka mesticky oplodněno vajíčko pocházející od dárkyně, kterou byla bílá Ruska, dcera emigrantů. Teď už je tedy jasné, proč jsem se o mesticce vyjádřil, že byla Doundovým otcem. Pocházelo-li vajíčko od ženy, musí být osoba, od níž pocházela buňka, která to vajíčko oplodnila, považována za otce.

Pombornackův asistent si toho v posledním okamžiku všiml, vrátil se do laboratoře a zařval na Pombornacka: „Do not do it!“ ale zařval to tak nesrozumitelně, jak už je Anglosasům vlastní, že jeho výkřik zazněl jako Doundu! Když se potom vyplňoval rodný list, někdo si na ten výkřik vzpomněl, a tak vzniklo příjmení Dounda. Tak to aspoň profesorovi vypravovali o dvacet let později.

Vajíčko vložil Pombornack do inkubátoru, protože oplodnění už nemohl anulovat. Embryonální vývoj ve zkumavce proběhne většinou za čtrnáct dní, potom embryo začne odumírat. Ale náhoda tomu chtěla, že zrovna tehdy dosáhla americká Liga pro boj proti ektogenezi po řadě procesů vítězného rozsudku, na jehož základě všechna vajíčka v laboratoři zkonfiskoval soudní exekutor. Potom se s pomocí inzerátů v novinách začaly hledat soucitné ženy, které by byly ochotny posloužit jako takzvané matky donašečky. Na výzvu se přihlásilo mnoho žen, mezi jinými i t černošská extremistka, která tenkrát nemohla tušit, že bude za čtyři měsíce zapletena do vloupání do skladiště kuchyňské soli, jež byla majetkem firmy Nudlebacker Corporation. Černoška totiž příslušela ke skupině aktivních ochránců prostředí, která protestovala proti stavbě atomové elektrárny v Massachusetts, a vedení této skupiny se

neomezovalo jen na propagandistické akce, nýbrž chtělo rovněž zničit skladiště soli, a to proto, že se z této soli elektrolyticky získává čistý sodík, sloužící jako výměník tepla v reaktorech, dodávajících energii turbínám a alternátorům. Reaktor, který měl být postaven v Massachusetts, se sice obešel bez kovového sodíku, protože to by reaktor s rychlými neutrony a novým výměníkem, a firma, která tento nový výměník vyrobila, sídlila v Oregonu a jmenovala se Muddlebacker Corporation, a pokud jde o sůl, kterou zničili, tak to nebyla sůl kuchyňská, nýbrž draselná, určená pro umělá hnojiva. Černoščin proces se vlekl po všech možných instancích, neboť žaloba i obhajoba měly každá svou verzi. Prokuratura tvrdila, že šlo o loupež majetku federální vlády, protože rozhodující je plán sabotáže a zosnovaný záměr, a ne náhodné omyly v provedení. Obhajoba naproti tomu zastávala názor, že šlo jen o částečné znehodnocení hnojiva, beztak už zatuchlého, jež bylo soukromým majetkem, a proto měl být kompetentní soud příslušného státu, a ne jurisdikce federální. Černošce bylo jasné, že ať to dopadne jakkoli, stejně bude muset porodit dítě ve vězení, a aby toho maličké ušetřila, zřekla se pokračování v mateřství ve prospěch nové filantropky, již byla kvakerka Seaburyová. Kvakerka se chtěla trochu rozptýlit, a tak se v šestém dni těhotenství vypravila do Disneylandu, na výlet ponorkou po tamějším superakváriu. Ponorka však utrpěla defekt, a přestože všecko dobře dopadlo, měla paní Seaburyová po nervovém šoku potrat. Předčasně narozené dítě se však podařilo zachránit. Jelikož nosila dítě jen týden, těžko ji uznat za plnoprávnou matku, proto ta kvalifikace zlomkem. Pak bylo třeba spolupráce dvou velkých detektivních agentur, aby se zjistilo jak otcovství, tak mateřství. Vědecký pokrok totiž zlikvidoval starou zásadu římského práva, že mater semper certa est. Pro pořádek musím dodat, že nevyjasněno zůstalo profesorovo pohlaví, neboť z vědeckého hlediska by ze dvou ženských buněk měla vzniknout žena. Jak se do toho připletl chromozom mužského pohlaví, na to se nepřišlo. Slyšel jsem od jednoho Pinkertonova penzionovaného zaměstnance, který byl v Lamblii na safari, že Doundovo pohlaví není žádnou záhadou, protože ve třetím oddělení Pombornackovy laboratoře dávali podložní sklíčka olizovat žábám.

Profesor strávil dětství v Mexiku, pak se naturalizoval v Turecku, kde přestoupil z episkopálního vyznání na zenbuddhismus, současně ukončil tři fakulty a nakonec odjel do Lamblie, aby tam na kulaharské univerzitě převzal katedru svarnetiky.

Jeho původním povoláním bylo projektování továren na brojlery, ale když přestoupil na buddhismus, nemohl snést pomyšlení na muka, jaká trpí kuřata v takových továrnách. Místo dvorečku mají síť z plastické hmoty, místo slunce lampu, místo kvočny bezohledný malý počítač a místo svobodného zobání tlakovou pumpu, která jim láduje do žaludků kašičku z planktonu a rybí moučky.

K tomu jim hraje hudba z pásků, hlavně Wagnerovy předehry, protože ty budí paniku. Kuřata začnou třepetat křidélky a tak si posilují prsní svalstvo, z hlediska kulinárního nejdůležitější. Ten Wagner byl poslední kapkou, než sklenička přetekla. V oněch drůbežích Osvětímích, jak říkával profesor, rostou ta nešťastná stvoření na běžícím pásu, k němuž jsou připevněna a na jeho konci jsou dekapitována, rosolizována a konzervována, aniž kdy spatřila kousíček nebeského blankytu či hromádku písku. To je zajímavé, jak se i v mém vyprávění pořád vrací motiv konzerv.

Když byl profesor v Istanbulu, dostal telegram tohoto znění: „Will you be appointed professor of svarnetics at kulaharian university ten kilodollars yearly answer please immediately colonel Doufoutu Lamblian Bamblian Dramblian security police" – a obratem vyslovil souhlas, vycházející z předpokladu, že co je svarnetika, dozví se až na místě, a jeho tři diplomy mu postačí, aby mohl přednášet jakýkoli exaktní obor. V Lamblii se ukázalo, že na plukovníka Drufutua už si nikdo ani nevzpomíná. Tázání zakrývali rozpaky slabým pokašláváním.

Katedru však Doudnovi dali, jelikož smlouva byla podepsána, a kdyby ji chtěla nová vláda vypovědět, musela by Doudnovi vyplatit plat za tři roky. Nikdo se profesora neptal na jeho předmět, studentů neměl mnoho, vězení byla plná jako obvykle po státním převratu, a v jednom z nich určitě seděl člověk, který věděl, co je to svarnetika. Dounda hledal to heslo po všech encyklopediích světa, ale marně. Jedinou vědeckou pomůckou, jakou disponovala univerzita v Kulahari, byl fungl nový počítač IBM, dar UNESCO. Idea využít cenné aparatury se vnucovala sama.

Toto rozhodnutí ovšem na věci mnoho nezměnilo. Obyčejnou kybernetiku Dounda přednášet nemohl, to by bylo v rozporu s jeho smlouvou. Ze všeho nejhorší – říkal mi, když jsme pádlovali, dokud jsme mohli rozeznat dřevěné klády od krokodýlů – byly ty hodiny samoty v hotelu, kdy si lámal hlavu nad svarnetikou. Většinou vznikne nejdřív nový obor, a teprve potom se pro něj vymyslí jméno. Ale on měl název bez předmětu. Dlouho váhal mezi různými možnostmi, až se nakonec chytil právě té své nerozhodnosti. Dospěl k závěru, že ten nový vědecký obor je dán slovíčkem „mezi“. Nastala už vhodná doba, aby se utvořil interdisciplinární obor, který se bude zabývat styčnými body všech ostatních. Ve zprávách určených pro evropské časopisy užívat zprvu termínu „internistika“. Jejím adeptům se začalo lidově říkat „mezci“. Ale právě jako tvůrce svarnetiky se Dounda stal značně – bohužel neslavně – proslulým.

Nemohl se zabývat styčnými body všech oborů – a zde mu pomohla náhoda. Ministerstvo kultury slíbilo dotaci té katedře, která naváže vědeckou prací na tradice země. Této podmínky Dounda kapitálně využil. Rozhodl se totiž zkoumat pomezí racionalismu a iracionalismu. Začal skromně, od matematizace zaklínadel. Lamblijský kmen Hottu Wabottu po staletí dovedl pronásledovat nepřátele in effigie. Podobiznu nepřítele propíchanou třískami dal sežrat oslovi. Když se osel udusil, bylo to dobré znamení, že nepřítel brzy umře. Dounda se tedy pustil do číselného modelování nepřátel, oslů, třísek atd. Tak dospěl k obsahu svarnetiky. Ukázalo se, že je to zkratka anglického názvu Stochastic Verification of Automatised Rules of Negative Enchantment, tedy stochastické ověřování automatizovaných pravidel negativního kouzelnictví. Anglická Nature, kam poslal článek o svarnetice, jej otiskla v rubrice Curiosa, v uvozovkách a opatřený zesměšňujícím komentářem. Komentátor Nature nazval Doundu kyberšamanem a našel ho, že nevěří tomu, co dělá, a že je tedy – tak zněl odhalující závěr – prachspřstý podvodník. Dounda se ocitl ve velice nepříjemné situaci. Nevěřil v kouzla a ve svém článku ani netvrdil, že v ně věří, ale nemohl to veřejně přiznat, protože zrovna přijal od ministerstva zemědělství návrh na zdokonalení kouzel proti suchu a obilním škůdcům. A protože se nemohl od magie ani distancovat, ani se k ní přiznat, našel nakonec východisko v charakteristice svarnetiky jakožto INTER- disciplinárního oboru. Řekl si, že zůstane mezi magií a vědou! I když si tento krok vynutily na profesorovi okolnosti, je fakt, že právě v tu dobu začal směřovat k největšímu objevu v dějinách lidstva.

Špatná pověst, která se stala jeho údělem v Evropě, už ho bohužel neopustila. Neschopnost lamblijského policejního aparátu měla za následek značný vzrůst zločinnosti, zejména vražd. Místní náčelníci, kteří podléhali laicizaci, hromadně přecházeli od magického pronásledování oponentů k reálnému, až nakonec nebylo dne, kdy by krokodýli, vylehávající na mělčině přímo proti parlamentu, neohryzávali něčí okončetiny. Dounda se pustil do číselného rozboru tohoto jevu, a protože tehdy ještě sám psával zprávy, pojmenoval projekt Methodology of Zeroing Illicit Murder. Čirá náhoda chtěla, že zkratka tohoto pojmenování zněla MZIMU. Po zemi se rozlékla zvěst, že v Kulahari působí mocný kouzelník bwana kubwa Dounda, jehož MZIMU bdí nad každým hnutím obyvatelstva.

V následujících měsících počet zločinů značně klesl.

Nadšení politici začali na profesorovi žádat, aby naprogramoval hospodářské zázraky tak, aby se platební bilance Lamblie stala aktivní, a dále aby zkonstruoval metač pohrom a kleteb na sousední zemi Gurunduwaju, která vytlačovala lamblijské kokosy ze zahraničního trhu. Dounda se vzpíral proti tomuto nátlaku, ale se značnými potížemi, protože v kouzelnou moc počítače uvěřili mnozí z jeho doktorandů. Ve svém neofytském fanatismu snili už o magii nikoli kokosové, nýbrž politické, která by dala Lamblii světový primát. Jistě, Dounda mohl veřejně prohlásit, že tohle nelze od svarnetiky očekávat. Ale pak by musel změnit zdůvodnění existence svarnetiky argumenty, které by nikdo z členů vlády nebyl s to pochopit. A tak musel jen lavírovat. Zvěsti o Doundově MZIMU mezitím zvýšily produktivitu práce, takže se dokonce poněkud zlepšila platební bilance. Kdyby se byl profesor od této věci distancoval, byl by se zároveň distancoval do ministerské dotace, a to nemohl udělat, protože měl velké plány.

Kdy ho ta myšlenka napadla, to nevím, protože mi o tom vyprávěl zrovna ve chvíli, kdy jeden obzvlášť zarputilý krokodýl uhryzl lopatku mého pádla. Praštil jsem ho mezi oči kamenným pohárem, který Dounda dostal od delegace kouzelníků, jež mu propůjčila titul šamana honoris causa. Pohár se rozlomil a rozhořčený profesor se mě jal zahrnovat výčitkami, což nás rozkmoťilo až do příštího přenocování. Vím jen, že se katedra změnila v Ústav experimentální a teoretické svarnetiky a že se Dounda stal předsedou Komise roku 2000 a při radě ministrů s novým úkolem vypracovávat horoskopy a magicky je realizovat. V duchu jsem si říkal, že příliš podlehl situaci, ale nic jsem mu neřekl, protože mi přece zachránil život.

Náš rozhovor probíhal následujícího dne dost nesouvisle i proto, že řeka na dvacetimílovém úseku tvoří hranici mezi Lamblií a Gurunduwaju, a tak nás hlídky obu států chvílemi ostřelovaly, ale naštěstí netrefily. Krokodýli vzali do zaječích, přestože mi jejich společnost byla daleko milejší než tyhle ty incidenty. Dounda měl nachystané vlajky Lamblie a Gurunduwaju a těmi jsme na vojáky mávali, ale vzhledem k tomu, že se tam řeka místy značně klikatí, mávali jsme několikrát nesprávnými vlajkami, takže jsme si pak honem honem museli lehnout na dno kánoe. Ostřelováním utrpěla jen profesorova zavazadla.

Nejvíce mu škodila Nature, jíž vděčil za pověst podvodníka. Díky nátlaku lamblijského velvyslanectví na Foreign Office byl však přesto pozván na Světovou kybernetickou konferenci do Oxfordu.

Tam pronesl profesor referát o Doundově zákonu. Jak známo, dospěl Rosenblatt, objevitel perceptronů, k tezi, že čím je perceptron větší, tím méně se musí učit, aby rozpoznal geometrické tvary. Rosenblattův zákon zní: „Nekonečně velký perceptron se nemusí učit vůbec nic, protože všechno hned ví.“ Dounda dospěl k svému zákonu opačným směrem. O, co může malý počítač s velkým programem, může také velký počítač s malým programem. Odtud logický závěr, že nekonečně velký program může působit sám, tj. bez jakéhokoli počítače.

A co se stalo? Konference reagovala na jeho slova ironickým pískáním. Tak hluboko kleslo dobré vychování vědců! Nature napsala, že podle Doundy se každé nekonečně dlouhé zaklínadlo musí splnit. Takhle prý profesor zkalil vody údajné exaktnosti. Od té doby se mu začalo říkat prorok kybernetického absolutna.

Doundu definitivně odrovnalo vystoupení docenta Bohu Wamohu z Kulahari, který přijel do Oxfordu díky tomu, že byl švagrem ministra kultury, a přihlásil práci *Kámen jako hnací síla evropského myšlení*.

Šlo mu o to, že ve jménech lidí, kteří se stali autory největších objevů, se vyskytuje slovo kámen – například ho najdeme ve jménu největšího fyzika [EinSTEIN], největšího filozofa [WittgenSTEIN], největšího filmového umělce [EisenSTEIN], divadelníka [FelsenSTEIN], a rovněž se to týká spisovatelky Gertrudy STEINové a filozofa Rudolfa STEINera.

Pokud jde o biologii, citoval Bohu Wamohu hlasatele hormonálního omlazení STEINacha a na závěr neopomněl dodat, že Wamohu znamená v lamblijštině asi tolik co Kámen Všech Kamenů. Jelikož se odvolával na Doundu a svůj „kamenný kořen“ nazýval „svarneticky imanentní komponentou predikátu být kamenem“, Nature zesměšnila jeho i profesora ve své další zmínce jako dva šašky.

Když jsem tomuto vyprávění naslouchal v horkém oparu nad rozlitou Bambezi, s přestávkami vyvolanými nezbytností mlátit po hlavě ty nejdrzejší krokodýly, kteří ohryzávali profesorovy strojopisy, čouhající z ranců, a bavili se rozhoupáváním člunu, byl jsem v dost choulostivé situaci. Proč tedy profesor prchal z Lamblie, když v ní dosáhl tak významného postavení? K čemu skutečně směřoval a čeho dosáhl? Jestliže nevěřil v magii a dělal si šprťouchlata z Bohu Wamohu, proč zaklínal krokodýly aby se proměnili v kámen, místo aby vzal do ruky pušku? (Teprve v Gurunduwaju mi vysvětlil, že mu to nedovoluje jeho buddhistická víra.) těžko jsem na něho mohl naléhat podobnými otázkami. Právě proto, a tedy ze zvědavosti, jsem přijal Doundovu nabídku, abych se stal jeho asistentem na gurunduwajské univerzitě. Po té nepříjemné historce s továrnou na konzervy jsem zpátky do Evropy nijak nespěchal. Bylo mi milejší počkat, až aféra utichne. Což není v naší době nic těžkého, protože každý den přináší nové události, jež nutí zapomenout na včerejší senzace. Přestože jsem později zažil mnoho horkých chvil, nelituji toho bleskového rozhodnutí.

Když kánoe konečně skřípla o gurunduwajský břeh Bambezi, vyskočil jsem na pevninu první, podal jsem profesorovi pomocnou ruku a ve stisku, který spojil obě naše dlaně, bylo cosi symbolického, neboť od té doby se naše osudy ubíraly společnou cestou.

Gurunduwaju je stát trojnásobně větší než Lamblie. Rychle zprůmyslnění bylo – jak už to v Africe chodí – provázeno nerozlučnou korupcí. Když jsme však dorazili do Gurunduwaju my, přestal mechanismus korupce skoro úplně působit.

Úplateky sice ještě bral každý, ale žádnou službu už za ně neprokazoval. Když člověk nedal úplatek, mohl si to pěkně odnést. Zprvu jsme nechápali, jak je možné, že průmysl, obchod a státní správa ještě fungují. Podle evropských kritérií by se byl měl stát rozpadnout každým dnem. Až teprve po delším pobytu jsem pochopil, jak funguje nový mechanismus, který byl jakousi náhražkou toho, čemu my na staré pevnině říkáme společenská konvence. Mwahl Tabuhine, lumilský poštmistr, u něhož jsme bydleli (jediný hotel v hlavním městě se renovoval už sedmáct let), mi zcela nepokrytě prozradil, čím se řídil, když vdával svých šest dcer. Prostřednictvím nejstarší dcery se spřiznil jak s elektrárnou, tak s továrnou na obuv, jelikož tchán ředitele továrny byl hlavním energetikem. Díky tomu nechodil bos a měl vždycky proud. Druhou dceru vyvdal do potravinářského kombinátu prostřednictvím šatnáře, jehož si vzala. I tohle byl neobyčejně obratný krok. Jedno vedení kombinátu za druhým putovalo do basy pro zpronevěry, jedině šatnář zůstával na svém místě, protože nic nezpronevěřil, jen přijímal dárečky. Díky tomu byl poštmistrův stůl vždycky bohatě zásoben. Třetí dceru dal Mwahl superrevidentovi opravářských družstev. Díky tomu mu nepršelo na hlavu ani v období dešťů, jeho dům zářil barevnými stěnami dveře se zavíraly tak hermeticky, že by žádná zmije nepřešla přes práh, a dokonce měl v oknech skleněné tabule. Čtvrtou dceru provdal za dozorce městské věznice – pro všechny případy. Pátou si vzal písař z městské rady Samozřejmě že písař, a ne například zástupce starosty, jemuž Mwahl naservíroval černou polévku z krokodýlích jater. Rady se střídaly jako oblaka na nebi, ale

písař pořád seděl na své židli, až na to, že proměnlivostí svých názorů připomínal měsíc. A šesté děvče pojal za choť šéf zásobování atomových vojsk. Atomová vojska existovala jen na papíře, kdežto zásobování bylo reálné. Kromě toho byl bratranec z matčiny strany dozorcem v zoo. Tenhle poslední kontakt mi nepřipadal nijak užitečný. Šlo mu snad o slona? S úsměvem shovívavé nadřazenosti pokrčil Mwahl rameny a řekl: „Proč hned o slona? Cožpak se člověku někdy nemůže hodit takový škorpión?“

Jelikož poštmistrem byl on sám, obešel se Mwahl bez matrimoniálních svazků s poštou a dokonce i mně, jeho podnájemníkovi, nosili dopisy a balíky do bytu ještě neotevřené, což je věc v Gurunduwaju přímo neslýchaná. Normální totiž je, že občan, který chce dostat zásilku od někoho, kdo bydlí dál, musí se pro ni obtěžovat osobně, pokud nespadá do okruhu lidí, kteří mají rodinná privilegia. Často jsem vídal, jak listonoši vycházeli ráno z počty s nacpanými brašnami a vyklopili hromady dopisů, svěřené poštovním schránkám bez nezbytné protekce, rovnou do řeky. A pokud jde o balíky, bavili se úředníci hazardní hrou, spočívající v hádání, co asi balík obsahuje. Kdo uhodl, ten si vzal z balíku na památku, co chtěl.

Náš pan domácí měl jedinou starost – že nemá žádné příbuzné na hřbitovní správě. „Takhle mě hodí krokodýlům, mizerové!“ vzdychal, když se ho zmocňovaly chmurné myšlenky.

Vysoký přirozený přírůstek v Gurunduwaju se vysvětluje tím, že si žádný otec rodiny nedopřeje oddychu, dokud se pokrevními svazky nespojí s celou sítí důležitých center. Mwahl mi vyprávěl, jak před renovací lumilského hotelu nejeden host omdlel hladu, ale záchranná služba nepřijela, protože její sanitky rozvázejí známým kokosové rohože. Ostatně Hauwari, někdejší desátník Cizinecké legie, který se chopil moci, povýšil se na maršála a každých pár dní ho ministerstvo pro vyznamenání dekorovalo za zvláštní zásluhy novými vysokými vyznamenáními, nehleděl krivě na všeobecný sklon k zaopatřování se, naopak říká se, že právě on přišel na nápad korupci zestátnit. Hauwari, jemuž se v místním tisku říkalo Starší Bratr Věčnosti, nešetřil výdaji na vědu, a prostředky čerpalo ministerstvo financí z daní ukládaných cizím firmám, které měly představitele v zemi. Tyto daně schvaloval parlament vždycky nečekaně, pak následovaly konfiskace, dražby majetku, diplomatické intervence, vždy bezvýsledné, a když balila kufry jedna skupina kapitalistů, vždycky se našli jiní, kteří chtěli zkusit štěstí v Gurunduwaju, jehož nerostné bohatství, zejména chromu a niklu, bylo prý obrovské, ačkoli zlí jazykové tvrdili, že geologické údaje jsou falšované na pokyn vládních úřadů. Hauwari kupoval na úvěr zbraně, dokonce i stíhačky a tanky, a prodával je pak hotově Lamblii. Se Starším Bratrem Věčnosti nebyly žádné žerty. Když nastalo velké sucho, dal stejné šance jak křesťanskému bohu, tak Sinemuovi Turmutuovi, nejstaršímu duchu šamanů. Když do tří neděl nezapršelo, dal šamany popravít a misionáře vyhnal všechny do jednoho.

Četbu životopisů Napoleona, Čingischána a jiných státníků pojímal jako instruktáž a pak vybízel podřízené k loupežím v co největším měřítku. Vládní čtvrť byla například postavena z materiálu, který ministerstvo stavebnictví ukradlo ministerstvu plavby, jež z něho chtělo stavět přístavy na Bambezi, kapitál pro stavbu železnic byl defraudován na ministerstvu obchodu s kokosy, jinými zpronevěrami se získaly prostředky na stavbu soudních budov a soudního aparátu, a tak krůček za krůčkem přinesly krádeže a přivlastňování dobré výsledky. Hauwari, který si teď už vysloužil jméno Otec Věčnosti, sám slavnostně otevřel Korupční banku, kde může každý seriózní podnikatel získat dlouhodobou půjčku na úplatky, uzná-li ředitelství, že jeho zájem odpovídá zájmu státnímu.

Dík Mwahimu jsme se s profesorem zařídili docela dobře. Poštovní inspektor nám nosil báječně vyuzené kobry. Pocházely z balíků, které hodnostářům posílala opozice, a inspektorova manželka je udila v kokosovém kouři. Pečivo nám vozil autobus Air France.

Poměru znalí cestující věděli, že na autobus není proč čekat, a neznalí to pochopili po nedlouhém táboření na kufrech. Mléka a sýru jsme měli spoustu díky telegrafistům, kteří za to žádali jen destilovanou vodu z naší laboratoře. Pořád jsem si lámal hlavu, nač tu vodu potřebují, až vyšlo najevo, že jim šlo o modré láhve z umělé hmoty, jež plnili kořalkou pálenou na Městském protialkoholním výboru. Nemuseli jsme tedy chodit do obchodů, což byla nesmírná výhoda, protože jsem v Lumili jaktěživ neviděl otevřený obchod. Na dveřích vždycky visela kartička „přejímka amuletů“, „šla jsem k šamanovi“ a podobně. Na úřadech jsme měli zprvu potíže, protože úředníci si tam žadatelů absolutně nevšímají. Podle zdejšího zvyku jsou úřady místem, kde se konají společenské události, kde se hrají hazardní hry, a zejména dohazují novomanželé. Všeobecné veselí zchladí občas policie, když zavře všechny bez vyšetřování a bez výsledků, neboť výměr spravedlnosti vychází z předpokladu, že vinni jsou stejně všichni, a na zjišťování rozdílů v rozměrech přestupků je škoda času. Soud se schází jen za zvláštních okolností. Po našem příjezdu vypukla aféra s kotly. Haumari, bratranec Otce Věčnosti, koupil ve Švédsku kotle ústředního topení pro parlament – místo klimatizačního zařízení. Je třeba dodat, že v Lumili neklesá teplota pod dvacet pět stupňů Celsia. Haumari se snažil přimět Meteorologický ústav k tomu, aby teplotu snížil, neboť jedině tak by mohl koupit zdůvodnit. Parlament zasedal permanentně, protože šlo o jeho zájem. Jmenoval vyšetřovací komisi, jejímž předsedou se stal Mnumnu, prý soupeř Otce Věčnosti. Začaly sváry, obyčejné tance o přestávkách mezi plenárními zasedáními se proměnily ve válečné, lavice opozice byly plné modrého tetování, až nakonec Mnumnu zmizel. Kolovaly o tom tři verze, jedni říkali, že ho snědla vládní koalice, druzí, že utekl s kotly, a třetí, že se snědl sám. Mwahl se domníval, že poslední verzi šíří Hauwari. Od něho jsem také slyšel hádankovité prohlášení (i když to bylo po tuctu džbánů notně zkvašené kiwukiwy): „Když někdo vypadá chutně, nemá se po setmění procházet v parku.“ Možná že to byl jen vtíp.

Katedra svarnetiky na lumilské univerzitě otevřela před Doundou nové perspektivy. Musím dodat, že se tenkrát motorizační komise parlamentu rozhodla zakoupit licenci na rodinné vrtulníky Bell 94, protože z výpočtů vyšlo najevo, že helikopterizace země bude levnější než stavba silnic. Hlavní město má sice dálnici, ale jen šedesát metrů dlouhou, a ta slouží pro vojenské přehlídky. Zpráva o zakoupení licence vyvolala mezi obyvatelstvem paniku, protože každý pochopil, že nastává konec matrimonialismu jako pilíře industrializace. Vrtulník se skládá ze třiceti devíti tisíc součástek, potřebuje benzín a pět druhů mazadel, a tohle všecko by si nikdo nemohl zajistit, ani kdyby plodil až do konce života samé dcery. O tom bych něco věděl, protože když se mi přetrhl řetěz na kole, musel jsem si najmout lovce, aby chytil mladého vřešťana, jehož kůží se potáhl tamtam pro Hiiwu, ředitele telegrafu, a Hiiwu za to poslal kondolenční telegram Umiamimu, jehož šéfovi na služební cestě umřel dědeček v buši, a Umiami byl přes Matarera spřízněný s vojenským intendantem a díky tomu měl zásoby jízdních kol, na kterých se prozatímne pohybovala velitelská brigáda. S vrtulníkem by to určitě bylo daleko horší. Ale Evropa, ten věčný zdroj inovací, našťáší dodala nový životní vzor: skupinové souložení v otevřených manželstvích. To, co bylo pro Starý svět jedině hříčkou smyslů, podpořilo v dosud syrové zemi základní životní potřeby. Profesorovy obavy, že se pro blaho vědy budeme muset vzdát našeho mládeneckého stavu, se ukázaly zbytečné. Zařídili jsme si to docela dobře, i když nás ty větší povinnosti, jaké jsme na sebe museli vzít s ohledem na katedru, značně vyčerpávaly.

Profesor mě zasvětil do svého projektu: chtěl naprogramovat do počítače všechna zaklínadla, magické úkony, černokněžnická zaříkávadla, zažehnavadla a šamanské formulky, jaké lidstvo kdy vytvořilo. Neviděl jsem v tom nejmenší smysl, ale Dounda byl nezlomný. Tu spoustu údajů mohl zvládnout jedině nejnovější lumenický počítač IBM, který stál jedenáct miliónů dolarů.

Nevěřil jsem, že dostaneme tak obrovský úvěr, zejména když ministr financí odmítl poskytnout čtyřicet tři dolary za toaletní papír pro Ústav svarnetiky. Ale profesor si byl úspěchem jistý. Nezasvěcoval mě do detailů své akce, ale viděl jsem, že dělá, co může. Večer kamsi odcházel ozdoben slavnostním tetováním a přepásán jen kouskem kůže ze šimpanze, což je společenský úbor v nejexkluzivnějších kruzích Lumili, objednával si z Evropy nějaké záhadné balíčky (když jsem jednou jeden nechtě upustil na zem, ozval se tiše Mendelssohnův pochod), hledal recepty ve starých kuchařských knihách, vynášel z laboratoře skleněné destilátory, poručil mi dělat záparu, vystříhoval snímky žen z Playboye a Oui, rámoval nějaké obrazy, které nikomu neukazoval, a nakonec si dal od doktora Alfvéna, který byl ředitelem vládní nemocnice, pustit žilou a viděl jsem, jak lahvičku balil do zlatého papíru. Pak si jednoho dne smyl barvy a šminky z obličeje, zbytky Playboyů spálil a po čtyři dny flegmaticky bafal z dýmky na Mwahiho verandě. Pátý den nám zatelefonoval Uabamotu, šéf investičního odboru. Povolení ke koupi počítače bylo podepsáno. Nechtěl jsem věřit vlastním uším. Profesor se na všechny otázky jen tiše usmíval.

Programování magie trvalo přes dva roky. Měli jsme spoustu objektivních i docela jiných potíží. Potíže byly například s překladem zaklínadel amerických Indiánů, zvěčněných uzlíkovým písmem kipu, s ledově sněžnými zaklínadly kurilských a eskymáckých kmenů, dva programátoři se nám roznemohli z mimouniverzitního přepracování, jak soudím, protože skupinové souložení bylo tenkrát ve velké módě, ale začalo se šuškat, že je to práce šamanského podzemí, znepokojeného Doundovou supremacií v oblasti odvěké praxe kouzelníků. Navíc se stalo, že skupina pokrokové mládeže, která se doslechla o vlně protestních akcí ve světě, položila do ústavu pumu. Naštěstí zničil výbuch jen záchody v jednom křídle budovy. Zůstaly neopravené do konce světa, protože prázdné kokosy, které měly fungovat jako plováky podle nápadu jednoho zlepšovatele, se pořád potápěly. Přemlouval jsem profesora, aby s pomocí svých velkých známostí sehnal náhradní součástky, ale odmítl s poukazem na to, že jedině veliký cíl světí vyčerpávající prostředky.

Také se stalo, že obyvatelé v naší čtvrti uspořádali několikrát protidoundovské demonstrace, protože se báli, že počítač přitáhne krupobití kouzel na univerzitu, a tedy i na ně, kdyby kouzla dopadla kousek vedle. Profesor dal budovu obehnat vysokou ohradou, na kterou vlastnoručně namaloval totemické znaky chránící před zlými kouzly. Vzpomínám si, že plot stál čtyři sudy kořalky.

Postupně jsme nashromáždili v bankách dat čtyři sta devadesát miliard magických bitů, což se ve svarnetickém přepočtu rovná dvaceti teragigamagémům. Stroj, který prováděl osmnáct miliónů operací za vteřinu, pracoval tři měsíce bez přestávky. Inženýr Jeffries, představitel International Business Machines, který byl přítomen oživení počítače, považoval Doundu a nás všechny za blázný. Sám fakt, že Dounda instaloval paměťové jednotky na obzvlášť citlivé váze dovezené ze Švýcarska, vyprovokoval Jeffriese k nechutným poznámkám za profesorovými zády.

Programátoři byli přímo zdrceni, když počítač za tolik měsíců nezačaroval ani mravenečka. Dounda žil v neustálém napětí, neodpovídal na žádné otázky, jen se každý den chodil přesvědčovat, jak vypadá graf, který váha kreslila na papírový pás odvíjející se z bubnu. Graf pochopitelně vypadal jako přímka. Dokazoval, že se počítač nechvěje. A proč by se také měl chvět? Koncem posledního měsíce se u profesora začaly projevovat známky deprese. Třikrát nebo i čtyřikrát denně chodil do laboratoře, nezvedal telefony a nedotýkal se korespondence, který se mu hromadila na stole. Stalo se to 12. září, zrovna jsem se chystal jít spát. Vřítel se ke mně bledý a rozřesený.

„Je to tak!“ zvolal ve dveřích. „Už je to jisté! Naprosto jisté!“ Musím přiznat, že jsem zapochyboval o jeho zdravém rozumu, protože z něho vyzařoval podivný úsměv. „Je to tak,“ opakoval ještě několikrát.

„Co je tak?“ vykřikl jsem konečně. Podíval se na mě, jak bych ho probudil ze spaní

„Pravda, ty nic nevíš. Přibral na váze o jednu setinu gramu. Ta zatracená váha je tak málo citlivá! Kdybych měl lepší, mohl jsem to vědět už před měsícem i dřív!“

„Kdo přibral na váze?“

„Ne kdo, ale co. Počítač. Banka dat. Víš přece, že hmota a energie mají hmotnost. Ale informace není ani hmota, ani energie, a přesto existuje. Proto by měla mít hmotnost. Začal jsme o tom přemýšlet, když jsem formuloval Doundův zákon. Co znamená, že nekonečně mnoho informací může působit přímo, bez pomoci jakéhokoli zařízení? Znamená to, že se ta velká spousta informací projeví přímo. Tušil jsem to, ale neznal jsem vzorec ekvivalence. Co se na mě tak díváš? Prostě kolik váží informace. Proto jsem si musel vymyslet celý ten projekt. Musel! Teď už to vím. Stroj je těžší o jednu setinu gramu, a tolik váží vložená informace. Rozumíš tomu?“

„Ale pane profesore!“ vykoktal jsem „A co všechny ty čáry, ta magie, modlitby, zaklínadla, jednotky KGS, kouzlo na jeden gram a sekundu...“

Odmlčel jsem se, protože jsem měl dojem, že pláče. Roztřásl se, ale byl to nehlasný smích. Setřel si slzy z víček.

„A co jsem měl dělat?“ řekl klidně. „Pochop: informace hmotnost má! Každá. Jakákoli. Obsah je úplně lhostejný. Atomy jsou stejné, ať tkví v kameni, nebo v mé hlavě. Informace tíží, ale její hmotnost je nesmírně malá. Informace z celé encyklopedie váží asi miligram. Proto jsem musel mít takovýhle počítač. Ale řekni sám, kdo by mi ha dal? Počítač za jedenáct miliónů na půl roku, abych do něho mohl cpát pitomosti, nesmysly, voloviny? Cokoli?“

Ještě pořád jsem se nemohl vzpamatovat.

„No...“ řekl jsem nejistě. „Kdybychom pracovali v seriózním vědeckém středisku, třeba v Institute for Advanced Study nebo v Massachusetts Institute of Technology...“

„To určitě!“ vyprskl. „Vždyť jsem neměl v ruce žádné důkazy, nic než Doundův zákon, kterému se každý smál! Počítač jsem neměl, byl bych si ho musel najmout, a víš, co stojí jedna hodina práce takového modelu? Jedna hodina! A já jsem potřeboval celé měsíce. Kdepak, ve Státech bych sek němu vůbec nedostal! Kolem takovýchhle mašin se tam teď tlačí davy futurologů a počítají varianty nového hospodářského vzrůstu. To je teď v módě, a ne výmysly nějakého Doundy z Kulahari!“

„Celý projekt, ta magie, to všechno tedy nebylo na nic? To bylo zbytečné? Jen sbírání materiálu jsme věnovali dva roky...“

Netrpělivě pokrčil rameny.

„Nic není zbytečné v rámci toho, co je nezbytné. Nebýt toho projektu, nedostali bychom ani vindru.“

„Ale Uabamotu, vláda, Otec Věčnosti, ti všichni očekávají kouzla!“

„Budou je mít, a jaká! Ty to pořád ještě nevíš... Tak poslouchej: váha informací by ještě nebyla žádná senzace, nebýt těch důsledků... Existuje totiž kritická hmotnost informací, zrovna tak jako kritická hmotnost uranu. Blížíme se k ní. Ne my tady, ale celá Země. Blíží se k ní každá civilizace, která staví počítače. Vývoj kybernetiky je léčka, kterou příroda nastražila rozumu."

„Kritická hmotnosti informací?" opakoval jsem. „V každé lidské hlavě je přece spousta informací, a pokud nebereme zřetel na to, je-li chytrá nebo hloupá..."

„Nepřerušuj mě pořád! Radši nic neříkej, protože ničemu nerozumíš. Vysvětlím ti to analogicky. Počítá se hustota, a ne množství poznatků. Zrovna jako u uranu. Ta analogie není náhodná. Uran rozptýlený ve skalách a v půdě je neškodný. Podmínku exploze je jeho oddělení a koncentrace. Zrovna jako v tomto případě. Informace v knihách nebo v hlavě mohou být značné, ale zůstávají pasivní. Jakou rozptýlené částice uranu. A tak je nutné je soustředit!"

„Co se stane potom? Zázrak?"

„Ale jakýpak zázrak!" vyprskl. „Vidím, žeš doopravdy uvěřil těm pitomostem, které jsem si vzal za záminku. Žádný zázrak. Nad kritickým bodem začne řetězová reakce. Obiit animus, natus este atomus! Informace mizí, protože se mění v hmotu."

„Jak to v hmotu?" nechápal jsem.

„Hmota, energie a informace jsou tři formy hmotnosti," vysvětloval mi trpělivě. „Mohou přecházet jedna v druhou podle zákona o zachování. Nic není zadarmo, tak už je to na světě zařízeno. Hmota se mění v energii, energie a hmoty je zapotřebí k vytváření informací, a informace se v ně zase může zpětně proměnit, ale není to tak jednoduché. Nad kritickou hmotností zmizí, jako když se vypaří. To je Doundova bariéra, mez přírůstkem poznatků... Znamená to, že by se daly hromadit dál, ale jedině zředěné. Každá civilizace, která tohle nepochopí, leze do své vlastní léčky. Čím víc se toho dozví, tím víc se blíží ignoranci, prázdnotě. Není to zvláštní? A víš, jak už to máme k té mezi blízko? Půjde-li to takhle dál, dospějeme tam za dva roky..."

„Jak se to projeví? Výbuchem?"

„Ale ne. Nanejvýš maličkým zábleskem, který neublíží ani mouše. Tam, kde byly miliardy bitů, vznikne hrst atomů. Vznícení řetězové reakce oběhne svět rychlostí světla a zpusťoší banky dat všech počítačů. Všude, kde hustota přesáhne milión bitů na krychlový milimetr, vznikne tomu odpovídající množství protonů – a prázdno."

„Musíme tedy svět varovat!"

„To už jsem přirozeně udělal, ale bylo to marné."

„Proč? Pozdě?"

„Ne. Prostě mi nikdo neuvěřil. Taková zpráva musí vyjít od nějaké autority, kdežto já jsem jen šašek a podvodník. Že nejsem podvodník, to bych možná dokázal, ale šaškovská rolnička mi zůstane. Ale nechci tě obelhávat: ani to nezkusím. Poslal jsem do Států předběžnou zprávu a do redakce Nature tuhle depeši..."

Podal mi koncept. Cognovi naturam rerum. Lords countdown made the world. Truly yours Dounda.

Když profesor viděl, jak jsem užasl, ironicky se usmál.

„Máš mi to za zlé, co? Zlatíčko, já jsem taky jen člověk. Tohleto je oplátka za jejich půjčku. Depeše má správný smysl, ale oni ji hodí do koše anebo se jí zachechtají. To je má pomsta. Už to chápeš? Znáš přece nejmódnější teorii o vzniku vesmíru – Big Bang Theory? Jakže vznikl vesmír? Výbuchem! Co vybuchlo? Co se to najednou materializovalo? Boží recept zní takhle: odpočítávat od nekonečna do nuly. A když k ní bůh dospěl, informace se materializovala výbuchem, podle vzorce ekvivalence. A tak se slovo stalo hmatatelným, explodovalo v mlhoviny, hvězdy... Vesmír vznikl z informace!"

„Opravdu si to myslíte, pane profesore?"

„Dokázat se to nedá, ale aspoň to odpovídá Doundovu zákonu. Ne, nemyslím si, že by bůh existoval. Ale někdo to v předchozí fázi udělat musel. Možná soubor civilizací, které vybuchly najednou, tak jako někdy vybuchne shluk supernov. A teď došla řada na nás. Civilizaci zakrotí krkem komputelizace. Ostatně docela bezbolestně..."

Chápal jsem profesorovu roztrpčenost, ale nevěřil jsem mu. Zdálo se mi, že je zaslepen pokořením, jehož se mu dostalo. Ale měl bohužel pravdu. Sám se ostatně přičinil o zveřejnění svého objevu, například tou depeší.

Ruka mi umdlévá a dochází mi hlína, ale musím psát dál. Ve futurologickém rámusu si Doundových slov nikdo nepovšiml. Nature mlčela, psal o něm už jen Punch a bulvární plátky. Několik listů dokonce otisklo část jeho výstrahy, ale vědecký svět ani nevzdechl. Nemohl jsem to pochopit. Když jsem viděl, že se řítíme k neodvratnému konci a že naše volání zní jako křik toho pasáka z pohádky, který příliš často volal „vlci!", nezdržel jsem se jedné noci trpkých slov. Vyčítal jsem profesorovi, že si šaškovskou masku nasadil sám, když kompromitoval vědecký výzkum šamanskou fasádou. Vyslechl mě s nepříjemným úsměškem, který mu bez ustání pohrával koutku úst. Možná že to byl jen tik.

„To je jen zdání," řekl konečně. „Zdání, je-li magie nesmysl, zvolil jsem si za výchozí bod nesmysl. Nemohu ti říci, kdy se mé úvahy proměnily v hypotézu, to sám nevím. Víš přece, že jsem vsadil na neurčitost. Můj objev je fyzikální, spadá do fyziky, ale do takové, které si dosud nikdo nevšímal, protože cesta vedla územím zesměšněným a zbaveným svéprávnosti. Musel jsem přece začít od myšlenky, že se slovo může stát hmatatelným, že se zaklínadlo může materializovat – musel jsem skočit po hlavě do té absurdity, proniknout do zakázaných vztahů, abych se dostal na druhý břeh, tam, kde je ekvivalence informace a hmotnosti už zřejmá. Proto jsem musel projít magií. Prostřednictvím toho hračičkaření, kterého jsem použil, to jistě být nemuselo, ale každý úvodní krok musel být dvojsmyslný, podezřelý, kacířský, hodný výsměchu. Co jsem udělal? Že jsem si tím klamným zdůvodněním nasadil šaškovskou masku? Máš pravdu, a jestli jsem se zmýlil, pak jen v tom, že jsem nedocenil hloupost té moudrosti, která nám dnes vládne. V našem obalovém věku jsou nejdůležitější nálepky, a ne obsah... Pánové učenci mě prostě nazvali lhářem a podvodníkem a srazili mě do nebytí, odkud mě nemůže nikdo slyšet, ani kdybych řval jak trouby jerišské. Čím víc řvu, tím víc se mi smějí. Na čí straně vlastně zůstala magie? Není magické spíš to jejich odmítavé gesto? Naposledy psal o Doundově zákonu Newsweek, předtím Time, Der Spiegel, L'Express. Na nedostatek popularity si tedy nemohu stěžovat. Situace je bezvýchodná právě proto, že mě čtou všichni – a nechte mě nikdo. Kdopak ještě neslyšel o Doundově zákonu? Čtou o něm a smíchy se plácají do stehů: Don't do it! Jak vidíš, nepočítají se výsledky, ale cesta, jakou se k nim dospívá. Jsou lidé, kteří nemají právo objevovat, například já. Mohl bych teď stokrát odpřisáhnout, že ten projekt byl jen taktický manévr, úskok možná neodpovídající etice, zato nezbytný, mohl bych se veřejně kát a zpovídat, ale odpoví mi

vždycky jen smích. Nepředpokládal jsem jedno – že jakmile si jednou zvolím klauniádu, už se z ní nevymaním. Utěšuji se jedině tím, že se katastrofa stejně odvrátit nedá."

Pokoušel jsem se protestovat, křičel jsem. Musel jsem zvýšit hlas, jelikož už se blížil termín, kdy měla být uvedena do provozu velká továrna na rodinné vrtulníky, a v naději na ty krásné stroje navazovalo obyvatelstvo Gurunduwaje se zaťatými zuby, maximálním sebezapřením a vášnivostí veškeré k tomu nezbytné styky: za stěnou mého pokoje sebou poštmistrova rodina zmítala se sezvanými papaláši, montéry, prodavačkami, a podle rostoucí vřavy se dala odhadnout motorizacechtivost místního lidu. Profesor vyndal ze zadní kapsy plochou lahvičku Bílého koně, a nalévaje whisky do sklenek pravil:

„Zase se mýlíš. I kdyby vědecký svět nakrásně mým slovům uvěřil, musel by si je ověřit. Musel by usednout ke svým počítačům a obracením té informace na všechny stran by konec jen uspíšil."

„Co tedy můžeme dělat?" zvolal jsem zoufale. Profesor zvedl hlavu k nebi, aby z lahvičky vyzunkl poslední doušek, vyhodil prázdnou lahvičku z okna a s pohledem upřeným na zeď, za níž háraly vášně, prohlásil:

„Jít spát."

Namočil jsem si ruku do kokosového mléka, protože mě chytila křeč, ale píši dál. Maramotu říká, že letos prý nastane období dešťů brzy a bude trvat dlouho. Jsem pořád sám – od té doby, co se profesor vypravil do Lumili pro dýmkový tabák.

Rád bych si přečetl třeba staré noviny, ale mám tu jen pytel knih o počítačích a programování. Našel jsem ho v džungli, když jsem hledal bataty. Zbyly tam samozřejmě samé shnilé, ty zdravé sežraly opice. Byl jsem se také podívat na svůj někdejší příbytek, ale gorila mě nepustila dovnitř, přestože na tom byla zdravotně ještě hůř. Myslím, že ten pytel s knihami byl původně zátěží velkého oranžového balónu s nápisem DRINK COKE, který před měsícem přeletěl nad džunglí směrem na jih. Zřejmě se teď cestuje balóny. Na dně pytle jsem našel loňského Playboye a zrovna jsem si ho prohlížel, když mě překvapil Maramotu. Zaradoval se. Považuje totiž nahotu za projev slušnosti, akty mu připomínají staré dobré časy. Nenapadlo mi, že zamlada chodíval nahý on i celá jeho rodina, a proto považoval mini a maximódu, kterou začaly pěstovat černé krasavice, za zvrhlou prostopášnost. Ptal sem mě, co je v dalekém světě nového, ale nevěděl jsem, protože baterie mého tranzistorového rádia se už dávno vybily. Dokud rádio hrálo, poslouchal jsem ho od rána do večera. Katastrofa proběhla přesně tak, jak to předpověděl profesor Dounda. Nejvíc ji pocítily nejrozvinutější země. Co knihoven bylo komputerovaných za posledních deset let! Až sem se z pásků, krystalů, feritových jader a kryotronů v mžiku vypařilo to moře moudrosti. Slyšel jsme udýchané hlasatele. Pád nebyl stejně bolestný pro všechny. Čím výš kdo vyšplhal po žebříčku pokroku, tím větší rychlostí z něho spadl.

V zemích třetího světa zavládla po krátkodobém šoku euforie. Teď už se nemuseli namáhat, horempádem dohánět předvoj, odkládat krátké kalhoty a rákosové sukničky, urbanizovat, industrializovat a zejména komputerovaný život, již prošpikovaný komisemi, futurology, děly, čistícími stanicemi a hranicemi se rozplízl v příjemnou stojatou vodu, v teplou monotonii věčné siesty. I kokosy už jsou dneska snadno k dostání, kdežto ještě před rokem byly nedosažitelným exportním artiklem, armáda se rozutekla sama, takž jsem v džungli často zakopl o plynové masky, kombinézy, torny a houfnice obrostlé liánami. Jednou v noci mě probudil výbuch, myslel jsem, že je to konečně gorila, ale byli to pavíani, kteří našli bedničku s rozbuškami. Ano, a černošky v Lumili s neskrývaným povzdechem úlevy

odhodily lesklé střevíčky, dlouhé kalhoty, které hřály jako kamna, a po skupinovém souložení také jako by se zem slehla, především proto, že nebudou vrtulníky (továrna měla být přirozeně řízena počítači), za druhé není benzín, rafinérie byly také automatické, a za třetí se nikomu nikam nechtělo jezdit, nač taky? Teď už se nikdo nestydí nazývat hromadnou turistiku „šilenstvím bílého člověka“. Jak ticho je teď asi v Lumili!

Po pravdě řečeno, nebyla ta katastrofa tak moc zlá. Ani kdyby se člověk na hlavu postavil, nebude dnes za hodinu v Londýně, za dvě v Bangkoku a za tři v Melbourne. Prostě nebude, a co má být? To se ví, že spousta firem zkrachovala, například takový koncern IBM prý teď vyrábí břidlicové tabulky a křidu, ale to je možná jen vtip. Strategické počítače už také nejsou, ani samonaváděcí hlavice, ani číslicové počítače, ani podmořské, pozemní či orbitální války, informatika ohlásila úpadek, burzy se otráslly v základech, čtrnáctého listopadu prý byznysmeni vyskakovali z oken na Páté ulici tak hustě, že ve vzduchu naráželi jeden na druhého. Pomotaly se všechny jízdni a letové řady a hotelové rezervace, a tak už si lidé v metropolích nemusejí dělat starosti, zda letět na Korsiku letadlem, nebo jet autem, nebo si ho prostřednictvím počítače najmou na místě, zda jet na třídenní zájezd do Turecka, Mezopotámie, na Antily a do Mozambiku, a ještě si odskočit do Řecka. To jsem zvědav, kdo vyrábí ty balóny? Asi nějaká přidružená výroba.

Poslední balón, který jsem si prohlížel dalekohledem, dokud mi ho nesebrala opice, měl sít utkanou z podivně tenkých provázků, vypadaly spíš jako tkaničky od bot, asi v Evropě už také chodí bosí. Ty delší šňůry zřejmě v poslední době vyráběly jen provaznické automaty. Hrůza pomyslet ale slyšel jsem na vlastní uši, ještě když hrálo rádio, že už neexistuje dolar. Pošel, chudáček... Lituji jen, že jsem tu Chvíli přelomu neviděl zblízka.

Ozvalo se prý slabé zapraskání, paměť strojů byla v okamžení čistá jako rozum novorozeněte, a z informací, obrácených na materiální rub, vznikl nečekaně malý Vesmíreček, Univerzátka, Kosmůsek. Po staletí hromaděné poznatky se proměnily v klubičko atomového prachu. Z rádia jsem se dověděl, jak takový Mikrokosmůsek vypadá, je malinkatý a tak uzavřený, že se do něho nelze nijak dostat. Z hlediska naší fyziky prý představuje zvláštní formu nicoty, tzv. nicotu všudyhustou, absolutně nepropustnou. Nepohlcuje světlo, nedá se roztáhnout, zmáčknout, rozbít, provrtat, jelikož existuje mimo naše univerzum, i když zdánlivě v jeho nitru. Světlo sklouzává po jeho oblých bocích, libovolně zrychlené částice se mu vyhýbají. Nerozumím tomu, co prohlašují autority, že totiž ten Kosmocucák, jak mu říká Dounda, je vesmír, který se ve všem vyrovná našemu, to znamená, že obsahuje mlhoviny, galaxie, hvězdná mračna, a možná už i planety s klíčovím životem. A proto se dá říci, že lidé zopakovali genezi, i když zcela nezáměrně, a dokonce proti vlastní vůli, protože na tomhle jim záleželo nejméně.

Když se Kosmůsek narodil, zavládlo mezi vědci všeobecné zděšení, a teprve když si jeden po druhém vzpomněli na Doundovy výstrahy, začali o bombardovat dopisy, výzvami, telegramy, otázkami a také nějakými narychlo upečenými čestnými diplomaty. Ale profesor si tenkrát sbalil svých pět švestek a přemluvil mě, abych s ním odjel do toho pohraničního kraje, který si už předtím prohlédl a oblíbil. Vzal si s sebou ukrutně těžký kufr s knihami – když nám došel benzín a džíp se zastavil, posledních pět kilometrů jsem ho vláčel, tak to vím. Nezbylo z něho skoro nic, pustili se do něho paviáni. Domníval jsem se, že profesor bude chtít pokračovat ve vědeckém bádání, aby položil základní kámen k rekonstrukci civilizace, ale mýlil jsem se. Dounda mě překvapil. Měli jsme s sebou všelijaké flinty, nože, pily, hřebíky, kompas, sekyry a jiné věci, jejichž soupis si profesor pořídil podle originálního vydání Robinsona Crusoe. Kromě toho si s sebou vzal Nature, Physical Review, Physical Abstracts, Futurum a aktovky plné novinových výstřižků o Doundově zákonu.

Každý večer se po večeři konalo „představení rozkoše“ čili vendety. Tiše hrající rádio přinášelo nejnovější hrůzostrašné zprávy, prošpikované komentáři významných vědců a jiných expertů. Profesor bafal s přimhouřenýma očima z dýmky a poslouchal, a já mu předčítal pro ten večer vybrané výsměšné, ironické komentáře k Doundovu zákonu a také insinuace a urážky, které si profesor vlastnoručně zatrhl červenou tužkou. Ty jsem mu někdy musel předčítat několikrát za sebou. Přiznávám se, že mě tyhle ty dýchánky dost brzy omrzely. Nepodlehł snad jeho veliký mozek fixaci? Když jsem předčítat odmítl, začal profesor chodit do džungle na procházky, údajně zdravotní – až jsem ho jednou přistihl, jak sedí na mýtině a předčítá hloučku drzých paviánů ty nejironičtější články z Nature.

Profesor začal být dost protivný, a přesto se nemohu dočkat, kdy už se konečně vrátí. Starý Maramotu tvrdí, že se bwana kubwa už nevrátí, protože ho uneslo zlé mzymu, osel. Na odchodu mi profesor řekl dvě věci, které na mě silně zapůsobily. Nejprve to, že z Doundova zákona plyne rovnocennost veškerých informací: je úplně jedno, zda jsou bity poznatků geniální, nebo debilní. K vytvoření jednoho protonu je jich zapotřebí sto miliard. Hmatatelným se tedy stává jak moudré, tak hloupé slovo. Tahleta poznámka staví filozofii bytí do zcela nového světla. Že by gnostici s Máním v čele nebyli tak velcí odpadlíci, jak hlásala církve? A pak – je možné, aby se vesmír vzniklý vyslovením heptiliónu pitomostí, vůbec nijak nelišil od vesmíru, který vznikl z pronesené moudrosti?

Všiml jsem si, že profesor po nocích cosi píše. Sice nerad, ale nakonec mi přece jen prozradil, že je to *Introduction to Svarnetics* čili *Inquiry into the General Technology of Cosmoproduction*. Profesor si bohužel rukopis odnesl s sebou. Víím jen to, že podle něho každá civilizace dospěje na práh kosmokrece, svět vytváří totiž jak ten, kdo příliš zgeniální, tak ten, kdo příliš zblbne. Takzvané bílé a černé díry, které objevili astrofyzici, jsou místa, kde se neobyčejně mocné civilizace pokoušely obejít Doundovu bariéru nebo ji vyvrátit, ale bezúspěšně: vyvrátily z vesmíru jen samy sebe.

Zdálo by se, že už nemůže existovat nic většího než takováhle úvaha. A Dounda se najednou pustil do psaní metodiky a teorie geneze!

A přece se přiznám, že ještě víc na mě zapůsobila jeho slova z oné poslední noci, než se vydal pro tabák. Pili jsme kokosové mléko, zkvašené podle receptu starého Maramotua, hnusnou břečku, kterou jsme konzumovali jen proto, že nám její výroba dala takovou práci (přece jen nebylo dřív všechno špatné, například taková whisky).

Profesor si pak vypláchl ústa pramenitou vodou a najednou řekl: „Ijone, pamatuješ se na ten den, kdys o mně řekl, že jsem šašek? Vidím, že se pamatuješ. Řekl jsem tenkrát, že jsem se zesměšnil před vědeckým světem tím, že jsem vymyslel pro svarnetiku magický obsah. Ale kdyby ses podíval nejen na toto rozhodnutí, nýbrž na celý můj život, spatřil bys galimatyáš, který nese jméno Záhada. V mém životě je všecko vzhůru nohama. Celý sestává z bláznivých omylů. Omylem jsem se narodil, omylem jsem dostal jméno, mé příjmení vzniklo nedorozuměním, následkem omylu jsem stvořil svarnetiku. Jistě je ti jasné, že telegrafista prostě překroutil klíčové slovo, jehož použil mně neznámý, avšak nezapomenutelný plukovník Drufutu z kulaharské tajné policie. To mi bylo jasné hned tenkrát. Proč jsem se tedy nepokusil ten telegram rekonstruovat, zkorigovat, opravit? Udělal jsem něco lepšího, přizpůsobil jsem té chybě činnost, která (jak vidíš) měla před sebou obrovskou budoucnost. Jak je to tedy? Nějaký omylem narozený chlápek s náhodnou kariérou, zapletený do spousty afrických nedorozumění, přišel na to, kde se vzal svět a co se s ním stane? Ba ne, můj milý. To by bylo těch lapsů trochu moc! Trochu moc na dostatečný argument! Není třeba přeladovat to, co vidíme. Potřebujeme jiné hledisko! Podívej se na vývoj života. Před miliardami let vznikly praaméby, že? A co uměly? Opakovat se. Jak? Díky trvalosti

dědičných vlastností. Kdyby dědičnost byla skutečně dokonalá, neexistoval by dnes na téhle zeměkouli nikdo jiný než améby. Ale co se stalo? Došlo prostě k omylům, no. Biologové tom říkají mutace. Ale co je to mutace, ne-li slepý omyl? Nedorozumění mezi rodičem-odesílatelem a potomkem-adresátem. K obrazu svému, to ano, ale jak nepořádně! Jak nepřesně! A protože se podobnost kazila víc a víc, vznikli trilobiti, gigantosauri, sekvoje, kamzíci, opice a my. Z koncentrace nedbalostí a chyb. Ale s mým životem to přece bylo zrovna tak! Vznikl jsem nedopatřením, náhodou jsem se dostal do Turecka, odtamtud zas náhodou do Afriky, pořád jsem sice zápasil s příbojem jako plavec, ale nesl mě ten příboj, já ho přece neřídil! Už chápeš? Můj milý, nedocenili jsme dějinnou úlohu chyby jakožto základní kategorie existence. Neuvažuj po manichejsku! Podle té školy tvoří bůh řád, jemuž satan stále nastavuje nohu. Tak to není! Jestliže seženu tabák, dopíši ke knize filozofických druhů chybějící poslední kapitulu – antologii apostázie čili teorie bytí, které je založeno na chybě, neboť chyba plodí chybu, chybou hýbá, chybu vytváří, až se nakonec osudovost mění v osud světa."

Když tohle dořekl, sbalil si drobnosti a vykročil do džungle. A já jsem tu zůstal a čekám na jeho návrat. S posledním Playboyem, ze kterého se na mě dívá sexbomba odzbrojená Doundovým zákonem, nahá jako pravda.